

складні схеми нарахування та перерахунку грошового забезпечення військовослужбовців було спрощено.

Література

1. Закон України «Про державні гарантії соціального захисту військовослужбовців, які звільняються зі служби у зв'язку з реформуванням Збройних Сил України, та членів їхніх сімей».
2. Закон України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їхніх сімей» від 20 грудня 1991 року.
3. Закон України «Про пенсійне забезпечення військовослужбовців та осіб начальницького і рядового складу органів внутрішніх справ».
4. Закон України «Про загальний військовий обов'язок і військову службу».
5. Закон України «Про Збройні Сили України» від 21 жовтня № 3548-ХІІ.
6. Закон України «Про розвідувальні органи України» від 22 березня 2001 р. № 2331-ІІІ.

УДК 349.3-053.2-056.26

В. С. Тарасенко

ПРАВОВІ АСПЕКТИ МАТЕРІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІТЕЙ-ІНВАЛІДІВ

В Україні історично так склалося, що однією із соціально незахищених категорій залишаються діти з обмеженими фізичними можливостями.

Належне матеріальне забезпечення таких дітей надає не тільки можливості до виживання сім'ї, в якій виховується дитина-інвалід, але й сприяє зниженню рівня інвалідності серед малозабезпечених прошарків населення.

Згідно із ст. 36 Закону України «Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні» матеріальне забезпечення інвалідів здійснюється у вигляді грошових виплат — пенсій, допомог, одноразових виплат. Зазначимо, що чинним законодавством види необхідної матеріальної допомоги інвалідам визначаються органами медико-соціальної експертизи в індивідуальній програмі реабілітації, однак розробка цієї програми, на жаль, саме для дітей-інвалідів чинним законодавством не передбачена [1].

Дітям-інвалідам держава гарантує право на матеріальне забезпечення за рахунок коштів Державного бюджету України та їх соціальну захищеність шляхом встановлення державної соціальної допомоги на рівні прожиткового мінімуму [2].

Згідно із ст. 2 Закону України «Про державну соціальну допомогу інвалідам з дитинства та дітям-інвалідам» на дітей-інвалідів віком до 18 років державна соціальна допомога призначається у розмірі 70% прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність. Тобто розмір соціальної допомоги повинен би становити на сьогоднішній день 232,40 грн.

Проте, звернувшись до ст. 57 Закону України «Про Державний бюджет на 2005 рік», при визначенні розмірів державної соціальної допомоги для дітей-інвалідів відповідно до Закону України «Про державну соціальну допомогу

інвалідам з дитинства та дітям-інвалідам» застосовується розрахунковий розмір, який з 1 квітня 2005 р. складає 313 грн [3].

Вважаємо, що така ситуація суперечить п. 3. ст. 46 Конституції України, яка передбачає, що соціальні допомоги, які є основним джерелом до існування, повинні забезпечувати рівень життя не нижче прожиткового мінімуму, встановленого законом, ст. 2 Закону України «Про державну соціальну допомогу інвалідам з дитинства та дітям-інвалідам», яка встановлює розміри державної соціальної допомоги, ст. 3 Закону України «Про охорону дитинства» [4], у якій всім дітям на території України, незалежно від будь-яких обставин, надані права, визначені нормативно-правовими актами і ст. 26 цього Закону, в якій зазначено, що дискримінація дітей-інвалідів та дітей з вадами розумового або фізичного розвитку забороняється, а держава сприяє створенню дітям-інвалідам та дітям з певними вадами необхідних умов та рівних з іншими громадянами можливостей для повноцінного життя та розвитку.

Крім того, у преамбулі Закону України «Про державну соціальну допомогу інвалідам з дитинства та дітям-інвалідам» говориться про гарантування інвалідам з дитинства та дітям-інвалідам права на матеріальне забезпечення за рахунок коштів Державного бюджету України та їх соціальну захищеність шляхом встановлення державної соціальної допомоги на рівні прожиткового мінімуму, а не в процентному відношенні до прожиткового мінімуму.

Водночас простежується поступове підвищення державою розрахункового розміру, який застосовується при виплаті державної соціальної допомоги дітям-інвалідам: з 1 квітня 2005 р. розрахунковий розмір складає 313 грн, з 1 липня 2005 р. — 319 грн, з 1 жовтня 2005 р. — 332 грн [5], що означає поступове забезпечення сім'ям з дітьми-інвалідами права на достатній рівень життя, забезпечення рівних можливостей щодо життя їх у суспільстві разом із здоровими дітьми.

Згідно із Законом України «Про державну соціальну допомогу інвалідам з дитинства та дітям-інвалідам» до державної соціальної допомоги дітям-інвалідам до 18 років можуть призначатися різні надбавки на догляд у таких розмірах: з 1 квітня 2005 р. — надбавки на догляд за дитиною-інвалідом віком до 6 років у розмірі 362 грн, надбавки на догляд за дитиною-інвалідом віком до 18 років у розмірі 460 грн; з 1 жовтня 2005 р. — надбавки на догляд за дитиною-інвалідом віком до 6 років — 376 грн, надбавки на догляд за дитиною-інвалідом віком до 18 років — 468 грн.

Доцільним буде внести зміни до ст. 3 Закону України «Про державну соціальну допомогу інвалідам з дитинства та дітям-інвалідам», та встановити надбавку на догляд за дітьми-інвалідами на рівні прожиткового мінімуму, при цьому передбачити розмір такої надбавки на догляд залежно від тяжкості захворювання дитини-інваліда та майнового становища сім'ї, а не від віку дитини.

До того ж у дітей-інвалідів немає груп інвалідності, замість них є строк, на який призначається державна соціальна допомога. Таким чином, незалежно від стану здоров'я дитини з обмеженими можливостями, від того, який в неї рівень соціальної дезадаптації внаслідок інвалідізації, розмір державної соці-

альної допомоги залишається однаковим. Отже, чинне законодавство не містить диференціації соціальної допомоги залежно від тяжкості інвалідності, соціальних факторів, ступеня потреби у соціальному захисті. Тому необхідно встановити в Законі України «Про державну соціальну допомогу інвалідам з дитинства та дітям-інвалідам» диференціацію розмірів державної допомоги дітям-інвалідам залежно від зазначених підстав.

Крім того, було б доцільним в Законі України «Про державну соціальну допомогу інвалідам з дитинства та дітям-інвалідам» передбачити розмежування між демографічними групами «діти до 6 років» та «діти від 6 до 18 років» для виплати допомоги, як це зроблено у Законі України «Про прожитковий мінімум».

Іншим видом державної допомоги дітям-інвалідам є пенсії. Дітям-інвалідам, які мають одночасно право на державну соціальну допомогу і соціальну пенсію, призначається допомога або пенсія, за вибором їх батьків, усиновителів, опікуна або піклувальника.

1 січня 2005 р. набрав чинності Закон України «Про державну соціальну допомогу особам, які не мають права на пенсію, і інвалідам», який є альтернативою соціальним пенсіям і передбачає порядок надання державної соціальної допомоги особам, які не мають права на пенсію, і інвалідам.

Державна соціальна допомога призначається інвалідам на весь час інвалідності, яка встановлена органами медико-соціальної експертизи. Її розмір встановлюється виходячи з розміру прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність: інвалідам I групи — 100 відсотків; інвалідам II групи — 80 відсотків; інвалідам III групи — 60 відсотків [6].

Але ж Законом України «Про державний бюджет України на 2005 рік» рівень забезпечення прожиткового мінімуму для призначення допомоги для інвалідів відповідно до Закону України «Про державну соціальну допомогу особам, які не мають права на пенсію, і інвалідам» встановлений у розмірі 130 гривень. Встановлення розрахункового розміру для призначення такої соціальної допомоги також суперечить нормам Закону України «Про державну соціальну допомогу інвалідам з дитинства та дітям-інвалідам» та Закону України «Про охорону дитинства».

Згідно із зазначеним Законом державна соціальна допомога призначається інвалідам на весь час інвалідності, яка встановлена органами медико-соціальної експертизи. Її розмір встановлюється виходячи з розміру прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність: інвалідам I групи — 100%; інвалідам II групи — 80%; інвалідам III групи — 60%.

Чинний Закон не зазначає розміру державної соціальної допомоги дітям-інвалідам. Таким чином, необхідно внести зміни ст. 6 зазначеного Закону, якими передбачити, що на дітей-інвалідів віком до 18 років державна соціальна допомога призначається у розмірі 100 відсотків прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність.

Оскільки змінами, внесеними 4 листопада 2004 р. до Закону України «Про державну соціальну допомогу інвалідам з дитинства та дітям-інвалідам» пра-

во на отримання державної соціальної допомоги мають діти-інваліди віком до 18 років (а не до 16 років, як передбачалося раніше), необхідно привести у відповідність інші нормативно-правові акти, які мають посилання на вік, на протязі якого інвалід визнається дитиною).

Доцільно переглянути встановлений рівень та діючу методику розрахунку прожиткового мінімуму для осіб з обмеженими можливостями, яка фактично дискримінує інвалідів.

Вважаємо за необхідне соціальну допомогу дітям-інвалідам у віці до 18 років призначати у розмірах, що залежать від ступеня втрати здоров'я, тобто встановити диференціацію розмірів державної соціальної допомоги дітям-інвалідам залежно від важкості інвалідності, соціальних факторів, ступеня потреби дитини-інваліда у соціальному захисті.

Матеріальне забезпечення дітей-інвалідів можна класифікувати за такими підставами залежно від: періодичності виплати (щомісячна, разова, адресна, гуманітарна, благодійна); форми надання (грошова, речова, грошові компенсації, субсидії, допомога на догляд, допомога на поховання); суб'єкта отримання (діти-інваліди, сім'ї, які мають дитину-інваліда, один з батьків дитини-інваліда або особа, яка його замінює); джерел фінансування виплати (з Державного бюджету, з місцевих бюджетів, з Фондів, від недержавних організацій та благодійних внесків); юридичного факту, при настанні якого надається допомога (діти, що постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, ВІЛ-інфіковані діти, інші діти-інваліди).

Отже, матеріальне забезпечення дитини-інваліда полягає:

- у реалізації конституційного права на забезпечення достатнього рівня життя;
- у матеріальній підтримці сімей, які мають дітей з вадами розумового або фізичного розвитку;
- у соціальній підтримці сімей, які внаслідок свого матеріального стану потребують соціальних допомог для подолання та компенсацій обмежень у дитини-інваліда.

Література

1. Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні: Закон України від 21.03.1991 р. № 875-ХІІ // *Голос України*. — 1991. — 27 квіт.
2. Про державну соціальну допомогу інвалідам з дитинства та дітям-інвалідам: Закон України від 16.11.2000 р. № 2109-ІІІ // *Урядовий кур'єр*. — 2000. — 19 груд.
3. Про Державний бюджет України на 2005 рік: Закон України від 23.12.2004 р. № 2285-ІV // *Урядовий кур'єр*. — 2004. — 29 груд.
4. Про охорону дитинства: Закон України від 26.04.2001 р. № 2402-ІІІ // *Урядовий кур'єр*. — 2001. — 6 черв.
5. Про внесення змін до Закону України «Про Державний бюджет України на 2005 рік» та деяких інших законодавчих актів України: Закон України від 25.03.2005 р. № 2505-ІV // *Урядовий кур'єр*. — 2005. — 31 берез.
6. Про державну соціальну допомогу особам, які не мають права на пенсію, і інвалідам: Закон України від 18.05.2004 р. № 1727-ІV // *Голос України*. — 2004. — 22 черв.